

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 05.12.2006, sp. zn. 21 Cdo 2091/2005, ECLI:CZ:NS:2006:21.CDO.2091.2005.1

Číslo: 84/2007

Právní věta: Překážka věci pravomocně rozhodnuté v případě zamítnutí žaloby pro předčasnost není dána tehdy, jde-li sice v novém řízení o tutéž věc nebo o stejný nárok (stav) týkající se téhož předmětu řízení, u kterého materiální účinky právní moci působí vůči každému nebo osobám, na něž - ačkoliv se nestaly účastníky řízení - byla subjektivní závaznost rozhodnutí zákonem rozšířena, avšak vychází-li uplatnění nároku z jiných (dalších) skutečností, které nastaly až po původním pravomocném rozhodnutí a které představují odstranění zjištěného důvodu předčasnosti; není přitom významné, zda byla v původním řízení žaloba zamítnuta pro předčasnost v souladu se zákonem.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 05.12.2006

Spisová značka: 21 Cdo 2091/2005

Číslo rozhodnutí: 84

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Podmínky řízení, Řízení před soudem

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Obchodní společnost K., s. r. o., se jako zástavní věřitelka žalobou domáhala, aby k uspokojení pohledávky za dlužníkem B., spol. s r. o. (nyní B., spol. s r. o. v likvidaci), „ve výši 24 049 404,37 Kč, z toho 9 000 000 Kč jistiny, 2 798 862,50 Kč běžných úroků, 12 243 041,87 Kč úroku z prodlení a 7500 Kč za poplatky, a úroku z prodlení v sazbě 25 % p. a. z jistiny a běžného úroku, tj. z 11 798 862,50 Kč ode dne 25. 9. 2003“, byl nařízen prodej zástavy, a to „stavby bez čp/če - jiná stavba na pozemku parc. č. st. 661 spolu s pozemkem parc. č. st. 601 - zast. plocha a nádvoří, zapsaných na LV č. 575 pro k. ú. a obec D. K.“. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že její právní předchůdce K. banka, a. s., poskytla na základě smlouvy o úvěru ze dne 26. 7. 1996 dlužníkovi úvěr „na provozní a investiční potřeby“ ve výši 12 000 000 Kč, který se dlužník zavázal vrátit nejpozději do 20. 7. 2000, a že k zajištění této pohledávky bylo na základě zástavní smlouvy ze dne 15. 8. 1996 zřízeno zástavní právo k uvedeným nemovitostem, které jsou ve vlastnictví zástavní dlužnice (právní účinky vkladu zástavního práva do katastru nemovitostí nastaly dnem 20. 8. 1996). Dlužník své povinnosti ze smlouvy o úvěru řádně nesplnil; zástavní věřitelka se proto domáhá uspokojení své pohledávky ze zástavy.

O k r e s n í s o u d v Benešově usnesením ze dne 9. 3. 2004 žalobě vyhověl a rozhodl, že zástavní dlužnice je povinna zaplatit zástavní věřitelce společnosti K., s. r. o., na náhradě nákladů řízení 3000 Kč. Z předložených listin a ze svého spisu zjistil, že pohledávka z úvěru, který K., a. s., poskytla dlužníku, byla smlouvou ze dne 25. 3. 2000 postoupena obchodní společnosti K., s. r. o., a že zástavní dlužnice byla o postoupení pohledávky informována v roce 2000. Protože byly prokázány všechny předpoklady uvedené v ustanovení § 200y a násl. o. s. ř., jsou podle názoru soudu prvního stupně splněny všechny podmínky pro nařízení prodeje zástavy.

K odvolání zástavní dlužnice K r a j s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 21. 12. 2004 usnesení soudu prvního stupně zrušil a řízení zastavil; současně rozhodl, že zástavní věřitelka společnost K., s. r. o., je povinna zaplatit zástavní dlužnici na náhradě nákladů řízení 13 225 Kč k rukám advokáta JUDr. J. P. Odvolací soud zjistil, že pravomocným usnesením Okresního soudu v Benešově ze dne 17. 6. 2003 byla zamítnuta žaloba, kterou se obchodní společnost K., s. r. o., jako zástavní věřitelka domáhala ve prospěch stejné pohledávky nařízení prodeje téže zástavy, jak to učinila v projednávané věci, a to s odůvodněním, že „zástavní věřitelka K., s. r. o., již byla pohledávka postoupena původním věřitelem K. bankou, a. s., nedoložila, že smlouva o postoupení pohledávky zajištěná zástavní smlouvou je účinná vůči dlužníku, neboť postupitel (K. banka, a. s.) nedoručil dlužníku oznámení o postoupení pohledávky a ani postupník (nový zástavní věřitel) dlužníku nedoložil postoupení pohledávky předložením postupní smlouvy,“ a že v projednávané věci se oproti němu „změnily poměry“ jen tím, že zástavní věřitelka K., s. r. o., podle svého tvrzení oznámila dlužníku a zástavní dlužnici „postoupení pohledávky zasláním postupní smlouvy.“ Poté, co dovodil, že uvedené usnesení „je svojí povahou rozhodnutím vydaným v nalézacím řízení a nejde o rozhodnutí ve věci výkonu rozhodnutí,“ že překážka věci pravomocně rozhodnuté je ve smyslu ustanovení § 159a odst. 5 o. s. ř. „dána i tehdy, jestliže skutek (skutkový děj) byl soudem posouzen po právní stránce nesprávně (tj. podle právní normy, která na zjištěný skutkový stav nedopadá nebo sice správně určené, ale soudem nesprávně vyložené) nebo neúplně,“ a že o stejný předmět řízení „jde i tehdy, jestliže byl stejný skutek v novém řízení právně kvalifikován jinak, než v řízení původním,“ odvolací soud dospěl k závěru, že uvedená „změna poměrů“ nemůže opodstatnit nové projednání totožné věci, o níž bylo rozhodnuto pravomocným usnesením Okresního soudu v Benešově ze dne 17. 6. 2003. Právní názor vyslovený v tomto pravomocném usnesení je totiž nesprávný, neboť „předpokladem pro uplatnění nároku zástavního věřitele z titulu postoupení pohledávky vůči zástavní dlužnici bylo jen platné postoupení pohledávky a nikoliv současně i účinnost postoupení pohledávky vůči dlužníku“ (neúčinnost postoupení pohledávky vůči dlužníku má za následek jen to, že dlužník je povinen a oprávněn plnit „původnímu věřiteli a nikoliv postupníku“); protože tvrzená „nová skutečnost“ (o tom, že společnost K., s. r. o., jako postupník doložila dlužníku postoupení pohledávky) je „z hlediska právního posouzení uplatněného nároku zcela irelevantní“, nelze vycházet z toho, že „od doby předchozího posuzování nároku zástavního věřitele došlo ke změně stavu projednávané věci“ a že „v tomto novém řízení jde z tohoto pohledu o odlišnou věc, než která byla předmětem posuzování v rámci předchozího řízení.“ Uvedené platí obdobně též ohledně „nového stavu souvisejícího s oznámením postoupení pohledávky zástavní dlužnici,“ neboť úkon zástavní věřitelky K., s. r. o., který byl učiněn po vydání zamítavého rozhodnutí, „nijak nezměnil stav věci relevantní pro posuzování uplatněného nároku,“ navíc zástavní dlužnice byla o postoupení pohledávky vyrozuměna již dopisem postupitele ze dne 28. 3. 2000. Projednání nároku zástavní věřitelky v tomto řízení tedy brání překážka věci pravomocně rozhodnuté.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podaly dovolání obě účastnice.

Zástavní věřitelka K., s. r. o., namítá, že je třeba vycházet „z rozhodnutí R 39/88“, podle něhož překážka věci pravomocně rozhodnuté není dána v tom případě, jde-li sice v novém řízení o tentýž právní vztah mezi týmiž účastníky, avšak opírá-li se nově uplatněný nárok o jiné skutečnosti, které tu nebyly v době původního řízení a došlo k nim až později. Okresní soud v Benešově pravomocným

usnesením ze dne 17. 6. 2003 zamítl žalobu proto, že „přímému dlužníku nebylo oznámení o postoupení pohledávky z 26. 8. 2003 zasláno;“ protože postupník K., s. r. o., poté ve dnech 20. 8. 2003 a 26. 8. 2003 opakovaně dlužníku zaslal „oznámení o postoupení pohledávky,“ nastala tu „nová skutečnost“, která odůvodňuje nové projednání věci. Zástavní věřitelka navrhla, aby dovolací soud napadené usnesení zrušil a aby věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Zástavní dlužnice ve svém dovolání namítá, že „nejde o věc pravomocně rozhodnutou“ a že není správný názor odvolacího soudu, podle kterého pro „uplatnění nároku zástavního věřitele postačuje platné postoupení zajištěné pohledávky,“ a vytýká odvolacímu soudu, že se nezabýval promlčením uplatněného nároku. Podle názoru zástavní dlužnice je „právní situace, z níž zástavní věřitelka při podání své druhé žaloby vychází, situací odlišnou od stavu při podání první žaloby“ (oproti předchozímu řízení soud v druhém případě dospěl k závěru, že „byl doručen průkaz postoupení pohledávky a smlouva o postoupení pohledávky se stala účinnou“) a smlouva o postoupení pohledávky se ve skutečnosti zatím účinnou nestala, neboť dlužníku oznámení o postoupení pohledávky dosud nebylo řádně (v souladu se smluvním ujednáním) doručeno. Nárok zástavní věřitelky je navíc „z podstatné části“ promlčený, neboť nebylo prokazováno, že by zástavní věřitelka vůbec „v průběhu splácení svým úkonem přivodila splatnost celého dluhu,“ a „otázku promlčení je tedy třeba posuzovat u jednotlivých splátek.“ Dovolatelka dále dovozuje, že odvolací soud rozhodl chybně o náhradě nákladů řízení, a navrhla, aby dovolací soud napadené usnesení zrušil a aby věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Krajský soud v Praze poté usnesením ze dne 21. 4. 2005 zamítl návrh zástavní dlužnice „na doplnění a opravu“ usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 21. 12. 2004. Dospěl k závěru, že návrhu na doplnění usnesení nelze vyhovět, neboť byl podán opožděně (po uplynutí lhůty uvedené v ustanovení § 166 odst. 1 o. s. ř.), a že ve výroku o náhradě nákladů řízení nedošlo k chybě, která by mohla být postupem podle ustanovení § 164 o. s. ř. opravena.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala zástavní dlužnice dovolání. I když si – jak uvedla – je „vědoma“ toho, že její dovolání není přípustné, namítá, že rozhodnutí o náhradě nákladů řízení obsažené v usnesení ze dne 21. 12. 2004 je chybné a poškozují „nejen zástavní dlužnici, ale i jejího právního zástupce“, a navrhuje, aby dovolací soud napadené usnesení zrušil.

Zástavní věřitelka obchodní společnost K., s. r. o., v průběhu dovolacího řízení oznámila, že zajištěnou pohledávku smlouvou ze dne 16. 12. 2005 postoupila společnosti D. bank A. v Německu, a navrhla, aby postupník vstoupil do řízení na její místo zástavní věřitelky. Vzhledem k tomu, že postup podle ustanovení § 107a o. s. ř. se v dovolacím řízení nemůže uplatnit (srov. § 243c odst. 1, část věty za středníkem, o. s. ř.), dovolací soud k tomuto návrhu nepřihlédl (§ 243c odst. 1, část věty před středníkem, a § 41a odst. 3 o. s. ř.).

Zástavní věřitelka obchodní společnost K., s. r. o., však za dovolacího řízení dnem 31. 8. 2006 zanikla a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2006, ve znění usnesení ze dne 5. 12. 2006, bylo rozhodnuto, že v řízení bude pokračováno na jejím místě s Českou konsolidační agenturou; v dovolacím řízení bylo proto pokračováno na místě zástavního věřitele s touto právnickou osobou.

Protože uvedená dovolání zástavní dlužnice směřují proti rozhodnutím odvolacího soudu, proti nimž není tento mimořádný opravný prostředek přípustný, Nejvyšší soud je podle ustanovení § 243b odst. 5, věty první, o. s. ř. a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

Dovolání zástavní věřitelky proti usnesení odvolacího soudu ze dne 21. 12. 2004, ve výroku o zrušení usnesení soudu prvního stupně a o zastavení řízení je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Po přezkoumání věci ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku, usnesení nebo platebního rozkazu pro účastníky a popřípadě jiné osoby, vyplývající z ustanovení § 159a odst. 1, 2 a 3 o. s. ř., věc projednávána znovu (srov. § 159a odst. 5, § 167 odst. 2 a § 174 odst. 1 o. s. ř.).

Překážka věci pravomocně rozhodnuté nastává v první řadě tehdy, jde-li v novém řízení o projednání stejné věci. O stejnou věc se jedná tehdy, jde-li v novém řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž již bylo pravomocně rozhodnuto, a týká-li se stejného předmětu řízení a týchž osob. Není samo o sobě významné, mají-li stejné osoby v novém řízení rozdílné procesní postavení (např. vystupovaly-li v původním řízení jako žalovaní a v novém jako žalobci). Tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petitem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn (ze stejného skutku). Řízení se týká těchto osob rovněž v případě, jestliže v novém řízení vystupují právní nástupci (z důvodu universální nebo singulární sukcese) osob, které byly účastníky pravomocně skončeného řízení.

I když se nejedná o stejnou věc, překážka věci pravomocně rozhodnuté nastává také tehdy, jde-li v novém řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž již bylo pravomocně rozhodnuto, a týká-li se stejného předmětu řízení, jestliže výrok pravomocného rozsudku, platebního rozkazu nebo usnesení ve věci samé je závazný pro každého nebo jestliže zákon (ve věcech uvedených v ustanovení § 83 odst. 2 o. s. ř. nebo v dalších případech stanovených zvláštními právními předpisy) rozšiřuje subjektivní závaznost rozhodnutí na další osoby, které nebyly účastníky řízení. V těchto případech totiž působí materiální účinky právní moci rovněž proti každému nebo osobám, na něž byla subjektivní závaznost rozhodnutí zákonem rozšířena. V rozsahu závaznosti výroku pravomocného rozsudku, platebního rozkazu nebo usnesení ve věci samé se na tyto osoby vztahuje překážka věci pravomocně rozhodnuté, i když nebyly účastníky původního řízení.

Pro posouzení, zda je dána překážka věci pravomocně rozhodnuté, není významné, jak byl soudem skutek (skutkový děj), který byl předmětem původního řízení, posouzen po právní stránce. Překážka věci pravomocně rozhodnuté nastává - jak správně dovodil odvolací soud - i tehdy, jestliže skutek (skutkový děj) byl soudem v původním řízení posouzen po právní stránce nesprávně nebo neúplně. O stejný předmět řízení jde také tehdy, jestliže byl stejný skutek (skutkový děj) v novém řízení právně kvalifikován jinak než v řízení původním.

I když bylo rozhodnuto o téže věci nebo o stejném nároku (stavu) týkajícím se téhož předmětu řízení, u kterého materiální účinky právní moci působí vůči každému nebo osobám, na něž - ačkoliv nebyly účastníky řízení - byla subjektivní závaznost rozhodnutí zákonem rozšířena, není dána překážka věci pravomocně rozhodnuté mimo jiné tehdy, byla-li žaloba zamítnuta z důvodu své předčasnosti („pro tentokrát“) a vychází-li uplatnění téhož nároku v novém řízení z jiných (dalších) skutečností, které tu v době původního řízení nebyly (došlo k nim až po pravomocném rozhodnutí) a v důsledku kterých odpadl důvod, pro nějž byla žaloba v původním řízení „pro tentokrát“ zamítnuta (srov. též rozsudek býv. Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 1966, sp. zn. [4 Cz 14/66](#), který byl uveřejněn pod č. 52 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1966, nebo rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 22. 5. 1987, sp. zn. [2 Cz 12/87](#), který byl uveřejněn pod č. 39 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1988).

V posuzovaném případě byla ve stejné věci v původním řízení žaloba pravomocně zamítnuta usnesením Okresního soudu v Benešově ze dne 17. 6. 2003 proto, že postoupení zástavním právem zajištěné pohledávky z K. banky, a. s. (postupitele), na obchodní společnost K., s. r. o. (postupníka),

kteře bylo provedeno smlouvou ze dne 25. 3. 2000, nebylo dosud účinné, neboť nedošlo ani k řádnému doručení oznámení o postoupení pohledávky dlužníkovi B., spol. s r. o., ani k předložení „písemné smlouvy o postoupení“ tomuto dlužníkovi, a že tedy zástavní věřitelka společnost K., s. r. o., „nemá právní nárok na uplatnění realizace zástavního práva dle § 200y o. s. ř.“ I když rozhodnutí o zamítnutí žaloby v původním řízení spočívá – jak správně dovodil odvolací soud – na nesprávném právním posouzení věci, je pro závěr, zda byla usnesením Okresního soudu v Benešově ze dne 17. 6. 2003 založena překážka věci pravomocně rozhodnuté pro uplatnění stejné věci žalobou v novém (tomto) řízení, významný jen samotný důvod zamítnutí žaloby. Pravomocně rozhodnutí z původního řízení je totiž pro soud v novém řízení závazné (srov. § 159a odst. 4 o. s. ř.), i když – jak uvedeno výše – spočívá na nesprávném nebo neúplném právním posouzení věci, a to včetně jeho závěru o předčasnosti žaloby; byla-li žaloba zamítnuta pro předčasnost („pro tentokrát“) a odpadl-li takový důvod zamítnutí žaloby, protože uplatnění téhož nároku v novém řízení vychází z jiných (dalších) skutečností, k nimž došlo až po pravomocném rozhodnutí, nemůže být v novém řízení dána překážka věci pravomocně rozhodnuté.

Nejvyšší soud z uvedených důvodů dospěl k závěru, že soud při řešení otázky, zda projednání věci brání překážka věci pravomocně rozhodnuté, v případě zamítnutí žaloby v původním řízení pro předčasnost přihlíží jen k tomu, zda v důsledku jiných (dalších) skutečností, které tu nebyly v době původního řízení, odpadl důvod, pro nějž byla žaloba v původním řízení „pro tentokrát“ zamítnuta; to platí i tehdy, spočívá-li závěr o předčasnosti žaloby na nesprávném nebo neúplném právním posouzení věci. Překážka věci pravomocně rozhodnuté v případě zamítnutí žaloby pro předčasnost („pro tentokrát“) tedy není dána tehdy, jde-li sice v novém řízení o tutéž věc nebo o stejný nárok (stav) týkající se téhož předmětu řízení, u kterého materiální účinky právní moci působí vůči každému nebo osobám, na něž – ačkoliv se nestaly účastníky řízení – byla subjektivní závaznost rozhodnutí zákonem rozšířena, avšak vychází-li uplatnění nároku z jiných (dalších) skutečností, které nastaly až po původním pravomocném rozhodnutí a které představují odstranění zjištěného důvodu předčasnosti, aniž by bylo současně významné, zda byla v původním řízení žaloba zamítnuta pro předčasnost („pro tentokrát“) v souladu se zákonem.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není v dovoláním zástavní věřitelky napadeném výroku správné. Nejvyšší soud proto usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 21. 12. 2004 ve výroku o zrušení usnesení soudu prvního stupně a o zastavení řízení, jakož i v akcesorickém výroku o náhradě nákladů řízení podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil a věc podle ustanovení § 243b odst. 3, věty první, o. s. ř. vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Skutečnost, že v dovolacím řízení nebylo přihlédnuto k návrhu, aby do řízení vstoupila na místo zástavní věřitelky společnost D. bank A., které byla (měla být) postoupena zajištěná pohledávka, samozřejmě neznamená, že k takovému návrhu nemůže být přihlédnuto v dalším řízení, bude-li řádně a včas znovu uplatněn.